

Programa docent Laboratori Feminista de Creació Documental

BLOC TEÒRIC

Del 17 de setembre al 18 d'octubre de 2018. 45 hores lectives.

1. Repàs per la història del cinema documental i híbrid

Neus Ballús

Sessions 17, 18 i 19 de setembre

Els germans Lumière no només van crear el primer aparell que enregistrava i projectava imatges en moviment, sino que van ser els creadors del primer film documental de la història, *La sortie des usines Lumière à Lyon*. Des d'aquell primer film, un pla seqüència, el llenguatge no ha fet més que enriquir-se i desenvolupar-se.

A les tres sessions dedicades a la història del documental ens fixarem en els orígens d'aquest gènere. Però també en com l'arribada del so directe va popularitzar i transformar radicalment el gènere, així com en alguns dels cineastes de referència en l'actualitat.

Interessada especialment en la hibridació de gèneres, Neus Ballús farà especial esment d'alguns exemples en la història del cinema d'aquest territori pantanós que es troba entre el documental i la ficció. També es parlarà de la tendència dins del cinema de ficció d'incorporar elements del documental, com l'ús d'escenaris, històries o personatges reals.

Les sessions es desenvoluparan a partir del visionat i comentari de fragments de diverses obres de referència.

- **Les bases del gènere**

Flaherty, Vertov, Vigo, Grierson, Riefenstahl Mary Field, Maya Deren, etc.

- **Arribada del so directe i popularització del gènere**

Jean Rouch, Louis Malle, Alain Resnais, Chris Marker, Frederik Wiseman, Alain Cavalier, etc.

- **Cinema documental contemporani**

Chantal Akerman, Van der Keuken, Agnès Varda, Victor Kossakovsky, Naomi Kawase, Werner Herzog, Nicolas Philibert, Wang Bing, etc.

- **Hibridatges**

Ulrich Seidl, Laurent Cantet, Wim Wenders, Danis Tanovic, Djibril Diop Mambety, etc.

2. Veure per a filmar / Filmar per a veure

Mercedes Álvarez

Sessions 25, 26 i 27 de setembre

Aquest taller tracta d'explorar l'abast i la complexitat de la imatge documental en el seu diàleg i tensió amb la realitat; una imatge que mira, documenta, interroga, representa i inclús, sovint, "deforma" i poetitza la realitat per a comprendre-la. Abordarem el cinema del real amb una dialèctica constant entre les tres fases fonamentals de la seva creació: **allò que es mira per a ser filmat, el moment únic de filmar i la mirada sobre allò filmat**. Actualment, aquesta correlació de les diverses fases de realització d'una obra, i que graviten sobre el treball de muntatge com a escriptura de la pel·lícula, és especialment important, en obres d'autoria individual i on les tècniques i materials digitals simplifiquen la producció i captura d'imatges. Tot en l'obra documental, des de les estratègies de rodatge fins a les gramàtiques de composició del relat en el muntatge, determina la veritat de la mirada. S'analitzen les singularitats d'un projecte cinematogràfic no convencional i d'empremta documental, la manera com interactuen les diferents fases de creació, alteren el seu ordre i impliquen diferents maneres de producció.

Durant el curs ho analitzarem d'acord amb la següent ruta:

- Veure per filmar

Observació i exploració, documentació i espera.

El guió com a instrument. Guió obert, guió investigació.

Anticipació, previsions.

- Filmar per a veure

Captura, espera i atenció. Més enllà del visor de la càmera.

Jerarquia de plans; plans-recurs, plans-tempo, pla seqüència, camp i fora de camp.

Posada en situació -posada en escena.

- Muntatge com escriptura cinematogràfica

Memòria d'allò rodat. Visionar, repensar, imaginar.

El guió reescrit.

La forma que pensa rodant. Visionar, repensar, imaginar.

El guió reescrit.

La forma que pensa; esbossos i muntatges parcials.

Ritme, temps i melodia en el muntatge; l'eco, la ressonància i el silenci.

Lectura i comprensió de l'espai; ocultar i mostrar, camp i fora de camp.

Temps capturat i el-lipsi; retrat, testimoni, presència i absència.

So, diàleg i paràgraf, ritme, silenci i respiració.

La imatge comentari, la veu en off, l'intertítol...

Nota:

A la part expositiva del taller, Mercedes Álvarez analitzarà tot aquests continguts a partir de la seva experiència com a cineasta en els seus dos llargmetratges *El cielo gira* i *Mercado de futuros*, així com des de l'anàlisi d'exemples seleccionats de fragments cinematogràfics; exemples de cinema documental i de ficció passat i present de la història del cinema.

3. Narratives i estructures del guió documental

Isa Campo, Lola Mayo

De l'1 al 10 d'octubre

Una de les particularitats que té el guió documental és que no se centra només en l'etapa prèvia al rodatge, com acostuma a passar amb els guions de ficció. El guió d'una obra documental abasta des de la recerca inicial, a la fase d'escriptura pròpiament dita, però es perllonga durant els assaigs, les localitzacions, el rodatge i sovint fins el muntatge i la postproducció.

La llibertat de formes i d'aproximacions a la realitat que suposa un documental implica que cada vegada que un guionista s'enfronta al repte d'encarar un guió documental, ha de repensar tota la seva feina de nou. No sempre pot fer servir eines ja jugades, cada tema i cada personatge requereix una aproximació diferent. Per això en aquest curs oferirem eines per descobrir quina és l'aproximació adequada a cada projecte, a partir de l'experiència personal de la guionista, realitzadora i productora Isa Campo.

El temari s'organitza en sis sessions i en elles es durà a terme tant una exposició teòrica dels fonaments bàsics del guió documental, com l'anàlisi en profunditat de treballs de l'autora que puguin servir d'exemple sobre com encarar una pel·lícula documental.

A tal efecte, la ponent partirà de les seves pel·lícules per mostrar tractaments documentals en les seves diferents versions, filmacions de les localitzacions, assaigs o càstings i bruts de rodatge i com aquests elements s'utilitzen com a matèria prima per l'escriptura pròpiament dita.

Mostrarà com el rodatge no implica la fixació d'allò a filmar, sinó que s'ha d'estar obert a l'atzar i estar disposat a incorporar-lo al guió. I com, finalment, hi ha una segona escriptura que ja no és només sobre paper sinó sobre el timeline del muntatge.

4. Què és la producció? El procés de creació de pel·lícules

Valérie Delpierre

Del 15 al 17 d'octubre

- La figura de la productora. Les qualitats que la defineixen.
- Fases en la producció d'una pel·lícula.
- Models de la indústria audiovisual a Espanya i altres territoris. Breu introducció a l'empresa audiovisual.

Desenvolupament

- El naixement de la idea.
- Recerca de finançament per a petits projectes.
- Pla de màrqueting i comunicació.
- L'equip humà. Càrrecs i funcions dels diferents equips.
- Anàlisi de guió literari i desglossament.
- El pla de treball.
- Localitzacions. Recerca i permisos.
- El pressupost. Disseny de producció de rodatge. La directora de producció.
- Legislació vigent. Breu introducció.

La Preproducció

- Anàlisi i desglossament d'un guió.
- Creació d'un pla de treball.
- Creació d'un pressupost amb Microsoft Excel.
- Creació d'un pla de rodatge.

La producció

- La cap de producció: logística del rodatge.
- La figura de l'ajudant de direcció. El pla de rodatge.
- El pla de transports i la full de citacions
- Rodar a l'estranger: el *service*.
- Els imprevistos. La cap de producció com o "bombera".

La postproducció

- Fases de la postproducció d'imatge
- Fases de la postproducció de so

La distribució Cine/TV

- Distribució nacional
- Pla de màrqueting i comunicació
- L'autodistribució. Festivals i nous models
- Agents de vendes

BLOC PRÀCTIC

Del 22 d'octubre al 14 de novembre de 2018. 45 hores lectives.

1. Taller de càmera i direcció de fotografia

Elisabeth Prandi

22, 23 i 24 d'octubre (12h)

La il·luminació:

Els principis bàsics de la il·luminació aplicada al documental.

Els 4 punts cardinals de la llum:

- Direcció
- Textura
- Intensitat
- Color

Com utilitzar la il·luminació natural en exteriors i en interiors com a base en un documental.

La llum com apunt dramàtic.

Com escollir les fonts de llum per un documental: Pantalles leds, quars, etc.

Altres accessoris d'il·luminació: reflectors, palios, etc.

La càmera:

La càmera ideal per un documental:

- Com escollir la càmera més idònia.
- Com treure el màxim partit a aquesta càmera.
- Accessoris per la càmera: Follow-focus, para-sols, filtres, etc.

El moviment de càmera i els diferents accessoris: Estatus, trípodos, slider, etc.

Les diferents enquadraments i la seva utilització estètica en el món documental.

2. Taller de promoció, creació de carpeta i pitch

Vanesa Fernández

29, 30 i 31 d'octubre (9h)

3. Taller de so

Eva Valiño

5, 6 i 7 de novembre (12h)

Aprendrem a utilitzar els equips de so bàsics per a la gravació d'un projecte documental, a través de breus exercicis i de la resolució de casos pràctics plantejats per les pròpies alumnes.

4. Taller de muntatge

Diana Toucedo

12, 13 i 14 de novembre (12h)

A la sala de muntatge les idees es modelen però també podem alliberar-nos d'elles. Mitjançant una atenta mirada sobre allò que volem capturar de la realitat, el que finalment aconseguim capturar i el que les nostres imatges contenen o amaguen, podem articular, crear, explorar i imaginar noves vies, rutes i emocions de relació amb aquestes idees. A vegades agafades de la seva mà, altres només com a primers passos... En aquest taller de muntatge buscarem crear llaços de relació entre aquestes primeres idees de muntatge que ens portin a trobar l'ús particular de les gramàtiques cinematogràfiques apropiades, la forma i les emocions úniques per al nostre projecte.

També repassarem nocions bàsiques de Premiere per adquirir la confiança suficient durant el procés de muntatge.

SESSIONS MONOGRÀFIQUES

Alguns dijous i divendres dels mesos d'octubre i novembre de 2018.

1. Documental i feminisme

Marta Selva

Divendres 5 d'octubre

Objectiu de la sessió:

- Donar a conèixer l'existència d'una genealogia de cineastes que des dels mateixos inicis han contribuït abastament a la configuració d'estratègies enunciatives i narratives, a l'articulació de marcs estètics i a la configuració dels llenguatges de la imatge i audiovisuals.
- Assenyalar els àmbits de trobada múltiples entre els feminismes i les cineastes.

Continguts:

- Els primers passos del documental dirigit per dones.
- Memòria i reescriptura fílmica.
- Les cineastes i el film assaig
- Una habitació pròpia: la trobada amb el jo contrariat.
- Relectures crítiques de de les agendes públiques des de la construcció del documental feminista.

Durant la sessió es realitzaran diversos visionats de fragments de films que exemplifiquin els conceptes derivats dels continguts proposats.

2. New Media i Documental Interactiu

Anna Giral Gris

Divendres 26 d'octubre

Aquesta sessió vol assentar les bases conceptuals d'aquests nous àmbits de creació, que sorgeixen del creuament entre l'art i la tecnologia.

Definiríem conceptes com la convergència, la interactivitat i la immersió. Estudiarem el nou canvi de paradigma i el nou rol de l'espectador, així com la seva història recent i evolució. Fins arribar a un nou cinema produït a través de mecanismes d'intel·ligència artificial.

Tot això, des d'una perspectiva feminista, és a dir, crítica, conscient i col·laborativa. Aquestes noves formes de creació ressituen els rols establerts dins la indústria fent trontollar conceptes tan consolidats com el de l'autoria i el nostre rol com espectadores. Aquestes noves narratives connecten àrees creatives que a priori no ho estaven i generen nous significats, produint un canvi en els fonaments.

Nou paradigma

Relació amb l'espectador, canvi de paradigma.

La imatge interfície.

La convergència, new media: interacció de diverses disciplines.

Documental interactiu: curta història i evolució.

Interactivitat

Guió interactiu

Estructures narratives

Immersió

Realitat Virtual

Realitat augmentada

Creativitat computacional

Introducció al cinema i la intel·ligència artificial.

3. Les formes del trànsit en el cinema de Naomi Kawase

Anna Solà

Dijous 8 de novembre

Itinerari per l'obra d'aquesta cineasta japonesa -autora d'una àmplia filmografia en què conviuen diferents formats, estils i gèneres- que seguirà el trajecte dels seus aspectes més singulars: la presència habitual d'elements autobiogràfics, l'interès pels territoris interiors i els entorns naturals, la fragilitat de la vida, els rituals, la poètica de les imatges i l'expressivitat de la llum i els sons.

Es proposarà també un observació sobre algunes seqüències il·lustratives de les innovacions formals presents habitualment en els seus films on, des de la pràctica documental així com també en la ficció, experimenta sobre nocions com el punt de vista, el fora de camp, la subjectivitat, la continuïtat espacial o el distanciament.

4. Drets de propietat intel·lectual vs apropiacionisme

María Cañas i Maria Teixidor

Dimecres 14 de novembre

Taula rodona organitzada en el marc de la programació [Escoles de Cinema de L'Alternativa Festival de Cinema Independent de Barcelona](#), per debatre i reflexionar sobre els drets de propietat intel·lectual dels materials, i el treball mitjançant les apropiacions i el dret de cita.

5. Agnès Varda: el cinema com a testimoni del real i expressió de l'imaginari

Imma Merino

Divendres 16 de novembre

Des de l'any 1954 en què, tenint amb experiència com a fotògrafa, però sense formació com a cineasta, va realitzar el seu primer llargmetratge, *La Pointe Courte*, en el qual conviuen imatges documentals de la vida en un barri, de pescadors de Seta amb la ficció d'una parella en un moment de crisi, Agnès Varda ha fet cinema amb un esperit de llibertat que l'ha dut a traspasar les convencions genèriques i a inventar constantment les seves formes. Fa, per tant, més de sis dècades que Varda crea imatges cinematogràfiques amb una voluntat de testimoniar el real i a la vegada d'expressar el seu imaginari, una tensió que la fa moure entre el documental i la ficció, la naturalitat i l'artifici, la vida i la representació. De fet, tot i la diversitat d'una filmografia amb

obres tan fonamentals com *Cléo de 5 a 7* (1961) i *Sans Toit ni Loi* (1984), hi ha unes constants que, més que correspondre a la voluntat obsessiva d'imposar uns determinats temes i motius visuals, semblen haver-se definit amb la intervenció de l'atzar, que a *Visages, villages* (*Caras y lugares*), la seva nova pel·lícula codirigida amb el fotògraf i artista J.R., refereix com el seu millor assistent. Encara que compartida la seva creació amb J.R., *Visages, villages* aporta una nova revisió de les constants de Varda, mestressa del muntatge: la fascinació pels rostres i el gust pels retrats, que va començar a realitzar essent fotògrafa; l'atenció a les coses que desapareixen; la sensibilitat feminista; el reciclatge de les pròpies imatges; la construcció fragmentària a la manera d'un collage; els jocs de paraules; la disposició a l'atzar lligada a una actitud oberta a l'inesperat. I, sens dubte, la llibertat que conserva des que, a meitat dels anys cinquanta, va anticipar l'esperit de la «nouvelle vague», els homes cineastes de la qual li han fet molta ombra. Seixanta anys després de l'eclosió del moviment, però, Varda (la feminista Varda, encara que discutida per algunes feministes) emergeix cada cop amb més força.

Aquestes són les qüestions que intentarem abordar en la sessió dedicada a Agnès Varda.

RODATGE, MUNTATGE I POSTPRODUCCIÓ

Rodatge: Del 19 al 29 de novembre de 2018

Muntatge: Del 3 al 21 de desembre de 2018

Postproducció: Del 7 al 18 de gener de 2019

Durant la recta final del Laboratori, cada participant comptarà amb una setmana per rodar el seu guió, una setmana per l'edició a la sala de muntatge de La Bonne, i una setmana per la postproducció (correcció de color i postproducció de so). Els tres processos tindran lloc esglaonadament.

- Abans del rodatge les participants tindran diverses tutories individuals amb les coordinadores del Laboratori i algunes de les col·laboradores per preparar el rodatge i la postproducció.
- Les participants que no disposin d'equip propi podran utilitzar l'equip de càmera i so de La Bonne.
- La postproducció es durà a terme a les sales d'edició de La Bonne i comptaran amb el suport d'una tècnica de muntatge, una colorista i una tècnica de so professional.
- Un grup d'expertes, format per l'equip de coordinació del Laboratori, junt amb d'altres professionals del sector del documental, visionaran els materials rodats per les alumnes diàriament per donar consells i resoldre els dubtes que puguin anar apareixent durant les sessions de gravació.

+ informació:

www.labonne.org

audiovisuals@labonne.org

933 151 432